

Відгук отримано
10.09.2021
Голова спеціалізованої
вченої ради ДФ 64.051.015
В.В. Сергійчук

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 64.051.015
у Харківському національному
університеті імені В. Н. Каразіна

61022, м. Харків, майдан Свободи, 4

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата юридичних наук, старшого наукового співробітника Сергія Петровича Пасіки на дисертацію Ковалю Валерія Петровича «Адміністративно-правовий статус військовослужбовців в Україні в умовах правового режиму воєнного стану», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 – Право; за спеціальністю 081 – Право

Актуальність теми дисертаційної роботи. Сучасний світ та його виклики формують потребу належної організації та функціонування в Україні сектору безпеки та оборони з відповідними можливостями щодо належного виконання задач зі забезпечення національної безпеки та оборони України. Саме тому тематика наукових робіт, що здійснюються у напрямі розробки безпекових та оборонних питань буде завжди актуальною. Не виключенням у цьому аспекті є і та розвідка, що здійснюється у сфері права, оскільки формування належних адміністративно-правових засад виступає запорукою належного функціонування Збройних Сил України та інших військових формувань та виконання останніми покладених на них задач. При цьому варто констатувати, що у цій сфері існує безліч не вирішених проблемних моментів. Серед них можна особливо виділити і питання забезпечення адміністративно-правового статусу військовослужбовців, у тому числі й в умовах реалізації заходів правового режиму воєнного стану.

Саме тому, представлене на розгляд дисертаційне дослідження Валерія Петровича Коваля «Адміністративно-правовий статус військовослужбовців в Україні в умовах правового режиму воєнного стану» є актуальним та має значне науково-теоретичне та практичне значення. Більш того, таке дослідження можна вважати одним з перших у вітчизняній правовій науці комплексних наукових праць, в якій досліджено систему взаємопов'язаних питань щодо теоретичних засад і практики реалізації адміністративно-правового статусу військовослужбовців в Україні в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Структура роботи є цілком логічною і при цьому повною мірою відповідає обраній темі дослідження. З урахуванням мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження до структури роботи включено вступ, два розділи, які, у свою чергу, об'єднують шість підрозділів, висновки та список використаних джерел.

Так, у вступі обґрунтовується актуальність теми дисертаційного дослідження, зв'язок обраної тематики з науковими програмами, планами та темами, чітко визначається об'єкт та предмет дослідження, розкривається методологічна база, наукова новизна, теоретична та практична значущість роботи.

Розділ I «Адміністративно-правовий статус військовослужбовців в Україні» складається з трьох підрозділів, що органічно присвячено розкриттю питань, пов'язаних зі змістовною характеристикою законодавчого регулювання адміністративно-правового статусу військовослужбовців в Україні, основних підходів до визначення адміністративно-правового статусу військовослужбовців, а також розкриттю адміністративно-правового статусу військовослужбовців з точки зору елементного підходу.

У свою чергу, Розділ II «Особливості адміністративно-правового статусу військовослужбовців в Україні в умовах правового режиму воєнного стану» об'єднує підрозділи, що розкривають загальну характеристику особливих правових режимів у цілому, основні теоретичні та практичні аспекти воєнного стану як особливого правового режиму, а також особливості трансформації

адміністративно-правового статусу військовослужбовців в умовах воєнного стану.

Після цього, мають місце висновки автора, у яких також викладено пропозиції та рекомендації, що можуть бути використані як у теоретичній, так і в практичній сферах, що зайвий раз підкреслює теоретичну та практичну значущість цього дисертаційного дослідження, а також актуальність обраної проблематики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, що сформульовано у дисертації.

Мета і завдання дисертаційного дослідження та подальше їхнє вирішення вказують на належний рівень наукової новизни роботи. Метою дисертаційного дослідження є вирішення наукового завдання, що виявляється в узагальненні та визначенні особливостей адміністративно-правового статусу військовослужбовців в умовах правового режиму воєнного стану, формуванні науково обґрунтованих пропозицій оптимізації законодавчого забезпечення реалізації такого статусу в умовах дії правового режиму воєнного стану з урахуванням сучасних викликів, що постали перед сектором безпеки і оборони України.

Концепція дисертаційного дослідження належним чином умотивована. Вочевидь, що дисертант добре обізнаний з матеріалом та тематикою дисертаційного дослідження, ним здійснено ґрунтовне опрацювання як наукових джерел, так і нормативно-правової бази, що стосуються як адміністративно-правового статусу військовослужбовців, так і реалізації правового режиму воєнного стану. Дисертант також продемонстрував вдале володіння методами наукового пізнання. Наукові результати, що викладено у дисертації базуються на глибокому аналізі наукової літератури, фактологічного матеріалу та фактичних даних. На підставі цього є можливість констатувати, що дисертація відзначається послідовністю викладення матеріалу, належним рівнем наукової аргументації, взаємозв'язком та взаємозумовленістю концепції та одержаних результатів. Крім того, робота відповідає всім формально

визначеним вимогам, що ставляться до таких робіт.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження. Наукова новизна результатів дисертаційної роботи не викликає сумніву, оскільки робота є першим в українській правовій науці комплексним науковим дослідженням щодо реалізації адміністративно-правового статусу військовослужбовців в Україні в умовах дії правового режиму воєнного стану. Вивчення змісту дисертації, опублікованих наукових праць дає підстави стверджувати, що найсуттєвішим у науковому та практичному плані є результати дисертаційної роботи, що містять елементи наукової новизни.

Так, зокрема, заслуговує на увагу те, що автором розкрито особливості реалізації функціональної спрямованості адміністративно-правового статусу військовослужбовців, у тому числі й в умовах правового режиму воєнного стану. З цього приводу необхідно вказати на те, що автором доведено, що функціями адміністративно-правового статусу військовослужбовців у сучасних реаліях розвитку сектору безпеки і оборони України є гарантуюча, орієнтаційна, обмежувальна та виховна, що відбивають соціально-правову сутність вказаного правового статусу, у тому числі при виконанні заходів правового режиму воєнного стану.

У свою чергу, науковий і практичний інтерес мають пропозиції щодо запровадження на законодавчому рівні процедури продовження правового режиму воєнного стану, які сформульовано автором з метою більш ефективного забезпечення національної безпеки і оборони України. При цьому доведено, що законодавче унормування причин продовження воєнного стану буде сприяти збереженню цілісності конкретного правового режиму воєнного стану, створенню необхідних передумов для проведення послідовної державної політики у сфері оборони та національної безпеки.

Важливим аспектом роботи варто визнати те, що на основі аналізу соціально-правової сутності правового режиму воєнного стану, встановлено, що його запровадження може призводити до трансформації адміністративно-правового статусу військовослужбовців, що здійснюється з метою створення

відповідних передумов для чіткого та беззастережного виконання останніми свої обов'язків (право-обов'язків) та реалізації заходів правового режиму воєнного стану. У цьому контексті автором доводиться, що трансформація адміністративно-правового статусу військовослужбовців в умовах дії правового режиму воєнного стану охоплюється трьома напрямками, а саме передтрансформаційним, компетентним та елементним.

Схвальної оцінки заслуговує уточнений автором понятійно-категоріальний апарат, пов'язаний з формулюванням поняття та визначення змісту адміністративно-правової концепції воєнного стану. Автором обґрунтовано, що адміністративно-правова концепція правового режиму воєнного стану охоплює: організаційний, нормативний, причинний (мотиваційний), процедурний, забезпечувальний, змістовний, компетенційний та особистісний компоненти.

Доречним вбачається запропонований автором соціально-правовий зміст таких категорій як адміністративно-правові засади реалізації правового режиму воєнного стану та адміністративно-правовий статус військовослужбовців, установлення головних аспектів їхнього співвідношення та взаємовпливу у контексті адміністрування національної безпеки та оборони України.

У роботі узагальнено особливості доктринальних положень про історичні особливості та етапи формування адміністративно-правового статусу військовослужбовців, а також про чинники, що впливають на незавершеність цього процесу. При цьому автор обґрунтовує, що до таких чинників, зокрема, належить відсутність системної та послідовної правової політики щодо реформування адміністративно-правового статусу військовослужбовців; порушення правил законодавчої техніки під час підготовки нормативно-правових актів в означеній сфері; складність та багатогранність питань, пов'язаних з реалізацією адміністративно-правового статусу військовослужбовців, у тому числі й в умовах правового режиму воєнного стану; постійного недофінансування потреб оборони України.

Автор доцільно та обґрунтовано формулює пропозиції щодо

удосконалення бази наукових знань про адміністративно-правове регулювання правового режиму воєнного стану. При цьому ним доведено, що має місце як статичний, так і динамічний аспект адміністративно-правового регулювання правового режиму воєнного стану в Україні. Останній аспект включає до себе і процедурну складову, яка пов'язана з адміністративно-правовим регулюванням введення, функціонування та припинення (скасування) режиму воєнного стану.

Розроблені автором наукові підходи поглиблюють розуміння адміністративно-правового статусу військовослужбовців та реалізації заходів правового режиму воєнного стану.

Використання теоретичних, науково-методичних та практичних результатів дослідження у практичній площині дасть змогу більш ґрунтовно та комплексно удосконалювати адміністрування забезпечення національної безпеки та оборони, вирішувати питання, пов'язані зі статусом військовослужбовців, проходженням ними військової служби, виконання задач, що покладаються на всі складові сектору безпеки та оборони України.

Наведені та інші положення наукової новизни підкріплені належною аргументацією, спираються на ґрунтовну джерельну базу, які складають доктринальні джерела, нормативно-правові акти, рішення судів та акти органів військового управління.

Зауваження щодо змісту дисертаційної роботи. Відзначаючи високий теоретичний рівень представленого на рецензування дисертаційного дослідження, його практичну значимість та наукову новизну, доводиться також констатувати, що у роботі містяться певні спірні та дискусійні положення. А саме:

1. Розглядаючи воєнний стан як особливий правовий режим у теоретичному та практичному аспекті (підрозділ 2.2.) та досліджуючи питання про співвідношення категорій особливого правового режиму, особливого періоду та особливого стану (підрозділ 2.1.) дисертантом не приділено уваги функціонуванню Воєнного кабінету Ради національної безпеки і оборони України, який є робочим органом саме в особливий період. Хотілося б почути

думку дисертанта про те, яку роль відіграє діяльність вказаного підрозділу як в інституційному механізмі держави, так і в умовах введення правового режиму воєнного стану.

2. Дисертант відстоює позицію та наводить додаткові аргументи про існування та необхідність вузькоспрямованого військового законодавства (підрозділ 1.1.) як окремої галузі чинного вітчизняного законодавства, розуміючи структуровану систему нормативно-правових приписів, нормативно-правових актів та інститутів законодавства, що в комплексі регламентують організацію та функціонування Збройних Сил України та інших військових формувань, визначають правовий статус військовослужбовців, органів військового управління та спрямовані на забезпечення національної безпеки та обороноздатності держави. Більш того, серед складових військового законодавства дисертант виокремлює військово-конституційне законодавство, військово-дисциплінарне законодавство, військово-деліктне законодавство, військово-соціальне законодавство та військово-кримінальне законодавство. Але у ході дослідження категорії військового законодавства залишається відкритим питання про те, які його складові у першу чергу здійснюють правове регулювання щодо реалізації військовослужбовцями заходів правового режиму воєнного стану.

3. З 1 січня 2022 року набуває чинності положення Закону України “Про правовий режим воєнного стану” про встановлення та посилення охорони об’єктів державного значення та об’єктів, що забезпечують життєдіяльність населення і вводиться особливий режим їх роботи в місцевостях, в яких введено правовий режим воєнного стану. З цього приводу виникає питання про те, яким чином можливість запровадження на законодавчому рівні вказаних вище заходів може вплинути на реалізацію адміністративно-правового статусу військовослужбовців.

4. У 2018 році Кабінетом Міністрів України було ухвалено важливу з точки зору реалізації заходів воєнного стану постанову, що передбачає механізм проведення обов’язкової евакуації окремих категорій населення у разі введення

правового режиму воєнного стану. Проте дисертантом не було детально проаналізовано вказане положення, у зв'язку з цим, хотілося б почути позицію автора щодо особливостей реалізації наведених у ньому заходів та їхній вплив на трансформацію адміністративно-правового статусу військовослужбовців. Крім того, з урахуванням розробленого автором підходу щодо виокремлення трьох основних напрямів трансформації адміністративно-правового статусу військовослужбовців під впливом правового режиму воєнного стану, варто уточнити, у межах якого саме напрямку здійснюється така трансформація у разі реалізації вищевказаних заходів.

Викладені зауваження жодним чином не ставлять під сумнів теоретичне та практичне значення дослідження, а натомість мають характер наукової дискусії та надають і окреслюють авторові перспективи подальших наукових досліджень.

Повнота викладення в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації.

Основні теоретичні та практичні висновки, положення і пропозиції дисертаційного дослідження викладено: у 5 наукових статтях, з яких 4 опубліковано у фахових виданнях України та 1 – у зарубіжному періодичному виданні; 5-ти тезах доповідей на міжнародних та вітчизняних науково-практичних конференціях.

Відсутність порушення академічної доброчесності.

Дисертація є самостійною науковою працею, в якій відображено власні ідеї та напрацювання автора, що дозволило вирішити поставлені у роботі завдання. Робота містить теоретичні положення і висновки, сформульовані дисертантом особисто. Використані в дисертаційному дослідженні ідеї і положення науковців мають відповідні посилання і використані з метою підкріплення ідей автора.

Загальний висновок.

Дисертаційне дослідження Валерія Петровича Коваля «Адміністративно-правовий статус військовослужбовців в Україні в умовах правового режиму

воєнного стану» характеризується глибиною дослідження, вираженістю та скрупульозністю підходу, точністю викладення дисертаційного матеріалу, має наукову новизну та важливе значення для подальшого розвитку правової науки. Дисертація виконана на високому теоретичному та методологічному рівні, містить вирішення важливої для сучасної юриспруденції проблеми. Робота відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 року, № 1159 від 30 грудня 2005 року, № 567 від 27 липня 2016, № 943 від 20 листопада 2019 року, № 607 від 15 липня 2020 року), Постанови Кабінету Міністрів України № 167 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 979 від 21 жовтня 2020 року) «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», а її автор — Валерій Петрович Коваль заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 — Право.

**Офіційний опонент -
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник науково-дослідної
лабораторії проблем права воєнної сфери Військового
інституту Київського національного університету
імені Тараса Шевченка**

С. П. Пасіка

Підпис С. Пасіки засвідчую.

